

3. Русова С. Шевченко – учитель гуманізму / Вѣстник виховання, Москва, 1911. № 2. С. 84-94.

4. Русова С. Шевченко и новейшая украинская литература / Вѣстник Европы. СПб., 1909. № 7. С. 328-338.

5. Русова С. Шевченко и украинское общество 60-х годовъ / Украинская жизнь, Москва, 1913. Кн. 2. С. 35-53.

6. Русова Софія. Мемуари. Щоденник / Софія Русова; В. Сергійчук (упоряд.); М. Іщенко (ред.); Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Центр українознавства і ін. К.: Поліграфкнига, 2004. 544 с.

**ЗИМАКОВА Л. В., КОВАЛЕВСЬКА Н. В.**

### **ВИХОВАННЯ ПОВАГИ ДО ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.**

Сучасна освітня діяльність в Україні повинна послугуватися філософськими уявленнями про людську гідність. Філософське запитання про сутність дефініції «гідність» є актуальним і гострим у нинішній ситуації – боротьбі українського народу за свободу та демократичні цінності. Воно завжди викликало неабиякий інтерес не лише у широкого кола науковців, а й у людей не причетних до науки – поетів, письменників. Саме прикладом незламної людської гідності є український поет Тарас Григорович Шевченко.

На сучасному етапі виникає нагальна потреба обговорювати питання сутності «гідності» як освітньої категорії. Як справедливо зазначає філософ М. Дойчик, сутнісне трактування поняття «гідність» різноманітне: «Одні вчені розглядають гідність як статус, інші – як внутрішню цінність людської екзистенції, ще інші – як вираження характеру, а деякі взагалі заперечують її як безпідставну вигадку (Майкл Розен)» [2, С. 9].

На думку Роді Говард, дискусія навколо змістового навантаження терміну «людська гідність» зумовлена соціально-культурним та політико-правовим полем держави. У кожній окремо взятій країні під впливом історично сформованої культури формуються власні погляди на гідність людини, як моральну цінність. У такому випадку гідність визначається в контексті суспільних

цінностей, традицій і норм, і за умови недотримання або відмови від цих норм людина визнається негідною [2, С. 9].

Філософія освіти в усіх її напрямках і відгалуженнях накладає світоглядне і методологічне табу на антигуманізм, на практики саморуйнації людини і самознищення людства. Професійна підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у ЗВО повинна базуватись на дотриманні морально-етичних цінностей, особистісно орієнтованих підходів та принципів, а виховання нової генерації педагогів повинно ґрунтуватись на переосмисленні сучасності через історичні постаті, їх особистісні та професійні кодекси. У цьому контексті відстоювання людської гідності як особистісної, так і суспільної – було сенсом життя і творчості Тараса Шевченка.

У сучасному західноєвропейському філософському дискурсі, на думку М. Култаєвої, значна увага приділяється людській гідності саме у вимірі позитивної свободи [4]. Самореалізація особистості у позитивному модусі гідності не відбувається автоматично, а потребує кропіткої роботи над собою. Це торкається як пересічної людини, так і суспільства у цілому. Останнє передбачає розвиток критичного мислення, самоконтролю і самоспостереження. Гідність у вимірі негативної свободи криє у собі небезпеку героїзації повсякденності, нехтування законами, підроблянням їх під себе, спокусою розв'язання складних завдань простими засобами. Дилема моралі і права тут розв'язується на користь моралі. Але у даному випадку йдеться не про постконвенціональну мораль, а про приватизацію моральних і навіть політико-правових цінностей, що криє у собі небезпеку руйнації останніх. Позитивна ж свобода потребує не зовнішньої демонстрації гідності, а її постійної духовно-душевної присутності у поведінці людини, у її вчинках, а також на рівні суспільно-політичної діяльності. Відповідальність в усіх її вимірах є проявом такої гідності [4].

Демократію, як справедливо зазначає М. Култаєва, не можна успадкувати, їй треба вчитись. Як свідчить історія, завоювання свободи далеко не завжди означає гарантію функціонування демократичних норм і цінностей. Революція гідності стала навіть не першим кроком, а тільки передумовою для її ствердження у реаліях сучасного суспільного життя. Гідність у вимірах негативної і позитивної свободи має різні профілі і соціокультурні характеристики, а її формування передбачає різні виховні стратегії [4].

В умовах ЗВО виховувати гідність у майбутніх педагогів треба на особистісному та професійному рівнях. Майбутній педагог повинен розуміти цінність збереження власної гідності та формувати професійне уміння не порушувати гідність дитини.

Важливо проводити для студентів педагогічних ЗВО зустрічі-диспути на тему гідності, наприклад, аналізувати та осмислювати події 2014 року – «Революції гідності». Для студентів буде корисним обговорити слова піаніста у балаклаві, який був одним із музичних символів Євромайдану: «Найважливіше залишитись людиною попри всі випробування, попри всі негаразди. Щастя не в грошах, а щастя в тому, щоб жити не для себе, а для когось...» Дослухатись до мелодії, яку він виконує, обговорити почуття, які вона викликає, обов'язково зачепити тему «Щастя педагога» і «Щастя дитини».

У контексті професійної гідності важливо мотивувати студентів прочитати книги Януша Корчака. Трагічна смерть самого Януша Корчака стала символом найвищої відданості ідеалам людяності й гідності: разом з вихованцями свого сирітського притулку він пішов у фашистську газову камеру, відмовившись від особистої можливості уникнути смерті. Повість «Пригоди короля Мацюся» – один із найважливіших творів світової літератури ХХ століття. «Як любити дитину» – навчальний посібник із поваги до дитини, до її думок і бажань, усвідомлення, що всі діти різні, що вони мають право вибору. Вдумливий психолог відкриває мотиви переживань і вчинків дітей, пояснює складні процеси формування особистості. У книжці немає догматичних наказів та суворих рекомендацій, але є відповідь на запитання, які ставлять собі всі батьки, – що значить любити дитину. Педагогіка Корчака в книзі «Як любити дитину» – це Педагогічне Євангеліє від всесвітньо відомого педагога та гуманіста, книжка про любов до дітей, написана серед жахів війни, найбільш глибока книжка про взаємини дорослих і дітей, про батьківство і дитинство [3].

У формуванні професійної гідності важливо повернутись до сьогодення і на прикладі болючих та неоднозначних виробничих ситуацій розвивати професійне критичне мислення, самоконтроль і самоспостереження, «духовно-душеву присутність» у виборі технологій навчання та розвитку дітей дошкільного віку. Для цього ми б рекомендували обговорення скандальних публікацій в «Українській правді» про методи та технології розвитку дітей із аутизмом у Київському приватному освітньому закладі [5; 6]. Важливо в цій

ситуації зорієнтувати майбутніх педагогів на важливість вибору таких методів та технологій, які б не викликали порушення гідності дитини. Студенти за електронними покликаннями повинні самостійно різнобічно ознайомитися із освітнім конфліктом, провести «власне освітнє розслідування», сформувати для себе ціннісні орієнтації гуманістичного характеру, які допоможуть у прийнятті важливих виробничих рішень у подальшій професійній діяльності.

#### **Список використаних джерел:**

1. Piano Extremist з Майдану зіграв під Адміністрацією президента. 10 грудня, 2016. URL : <https://web.archive.org/web/20210122034438/https://hromadske.ua/posts/piano-extremist-z-maidanu-zihrav-pid-administratsiieiu-prezydenta>
2. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання. 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
3. Корчак Я. Як любити дитину (пер. Олена Замойська). Підр. URL : [https://chtyvo.org.ua/authors/Janusz\\_Korczak/Yak\\_liubyty\\_dytynu/](https://chtyvo.org.ua/authors/Janusz_Korczak/Yak_liubyty_dytynu/)
4. Култаєва М. Д. Суспільне покликання філософії освіти у сучасних соціокультурних контекстах. URL : <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/file:///C:/Users/admin/Downloads/2102-4209-1-SM.pdf>
5. Осадча Я. Зупиняли істерику чи заламували руки дитині з аутизмом: що не так з дитсадком, вихователів якого взяли під варту. Українська правда. 17 лютого 2023. URL : <https://life.pravda.com.ua/society/2023/02/17/252907/>
6. Романенко В. Вихователів приватного дитсадка у Києві підозрюють у катуванні дітей. Українська правда. 15 лютого 2023. URL : <https://www.pravda.com.ua/news/2023/02/15/7389484/>

**КІРІЧЕК І. Ю.**

#### **ТАРАС ШЕВЧЕНКО В КОЛІ ДИТЯЧОГО ЧИТАННЯ.**

Звільнення української літератури від стереотипів передбачає відхід від створення «монументів» видатних класиків, викорінення штампів, які радше змушують «знати» письменника, аніж емоційно, духовно й інтелектуально розвиватися під впливом його творчості.